

Europese agenda van de VNG 2024

Colofon

Vormgeving

Dimitry de Bruin

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	2024: overgang naar een nieuwe EU-mandaatsperiode	5
2	Inzet VNG januari-april 2024	9
2.1	De Europese Green Deal	9
2.2	Een Europa uitgerust voor het digitale tijdperk	10
2.3	Uitdragen van de Europese levenswijze	10
2.4	Een economie die ten dienste staat van mensen	11
2.5	Een nieuwe impuls voor de Europese Democratie	11
3	Uitkijk naar inzet richting nieuwe EU-mandaatsperiode	13
3.1	Lange termijn VNG-inzet: randvoorwaarden voor samenwerking	13
3.2	Verenigingszaken in 2024 en erna	17

1 Inleiding

De VNG stelt jaarlijks een Europese Agenda op met daarin de belangrijkste Europese onderwerpen voor gemeenten en de VNG-inzet daarop. Deze agenda dient als kompas voor de Europese belangenbehartiging van de VNG. De Europese agenda bepaalt de inzet in Brussel, Straatsburg en Den Haag, zoals de lobby richting de Europese Commissie en het Europees Parlement en de inzet bij het Europees Comité van de Regio's (CvdR) en het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa (Congres). De Europese Agenda wordt ook gebruikt als basis voor de samenwerking met de gemeentelijke achterban (G4, G40, M50, K80 en P10) en met het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW), het rijk, onze Europese koepelvereniging CEMR (Council of European Municipalities and Regions) en SGI Europe (European Centre of Employers and Enterprises providing Public Services and Services of general interest).

De VNG agenda 2024 en de Verenigingsstrategie zijn leidend bij het opstellen van de Europese agenda van de VNG. Daarnaast analyseren wij de werkplannen en agenda's van de Europese Commissie en het Congres.

1.1 2024: overgang naar een nieuwe EU-mandaatsperiode

2024 is een belangrijk jaar voor de EU. In juni vinden Europese verkiezingen voor het Europees Parlement (EP) plaats en in november wordt een nieuwe Europese Commissie geïnstalleerd. Met oog op die ontwikkelingen is onze Europese Agenda voor 2024 opgesplitst in twee delen:

- Een eerste paragraaf met daarin de **VNG-inzet voor de periode van januari t/m april 2024**, binnen het lopende EU-mandaat. In de eerste maanden van het jaar zullen zoveel mogelijk lopende onderhandelingen over EU-dossiers worden afgemaakt in Brussel. Ook worden er nog een aantal nieuwe initiatieven opgestart voordat in mei het verkiezingsreces start.
- Een tweede paragraaf bevat een uitkijk naar de VNG-inzet richting de nieuwe EU-mandaatsperiode, post-2024. De VNG wil, in lijn met de 'stap naar voren' uit

de Verenigingsvisie 2023, proactief inzetten op het vroegtijdig en meer lange termijn beïnvloeden van de nieuwe Europese agenda. Om aan de voorkant al gesprekken te kunnen voeren in Brussel, Straatsburg en Den Haag is in najaar 2023 samen met de leden een **Europees narratief** ontwikkeld. Een document op hoofdlijnen, met het thema 'uitvoerbaarheid' als rode draad. De meest recente werkversie van dit narratief treft u in bijlage 1 van deze Europese agenda aan, omdat het de kapstok van de Europese agenda's van de VNG van de komende jaren zal blijven.

Los van de ontwikkelingen in Brussel gaan de activiteiten bij het Congres onverminderd door in 2024. In de laatste alinea van paragraaf 1 leest u meer over de gemeentelijke inzet in het Congres in 2024.

2 Inzet VNG januari-april 2024

Het grootste deel van de EU-agenda voor de periode 2019-2024 is in najaar 2023 in de laatste fase beland. Aan de start van 2024 zijn veel dossiers afgerond en is aan implementatie begonnen. Andere dossiers zijn of gaan in voorjaar 2024 naar de laatste fase van onderhandelingen tussen Raad, EP en Commissie, de zogenaamde triloog.

In deze context heeft de Commissie op 17 oktober 2023 het werkprogramma voor 2024 gepresenteerd: *Delivering today and preparing for tomorrow*¹. Het werkprogramma bevat de bekende opbouw: er wordt vanuit de zes hoofddoelstellingen een overzicht gegeven van de 18 nieuwe initiatieven die voor het laatste kwartaal van 2023 en de eerste twee kwartalen van 2024 voorzien zijn. Daarnaast bevat de annex de gebruikelijke overzichten van de voorgenomen 16 evaluaties, lopende dossiers en dossiers die de Commissie zal intrekken. Binnen alle voorgenomen evaluaties staat het voornemen van de Commissie om dit jaar scherp te kijken naar de lastenvermindering en de rationalisatie van de rapportagevereisten centraal. Het programma is [hier](#) te vinden en daarbij gevoegd [hier](#) de annexen met een overzicht van alle aangekondigde wetsvoorstellen en hun beoogde doelen.

Hieronder treft u een korte samenvatting van de voor gemeenten belangrijke lopende en aankomende dossiers, met daarbij een inkijkje in de inzet van de VNG op deze dossiers.

2.1 De Europese Green Deal

Er ligt de komende jaren een ambitieus pakket vanuit de Green Deal om te implementeren. Daarnaast heeft de Europese Commissie een aantal nieuwe voorstellen gepresenteerd in het verlengde van de Green Deal. Het onlangs door de Commissie gepresenteerde pakket voor windenergie is gericht op het sneller uitrollen van windturbines en het verbeteren van de toegang tot financiering. Voor de

¹ Zie: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4965

VNG zijn versnelling van de vergunningsprocedures - zoals geregeld in de richtlijn hernieuwbare energie (RED) - en netcongestie aandachtspunten bij de uitrol van windmolenparken. De Commissie gaat ook een mededeling publiceren over een klimaatdoelstelling voor 2040 (naast het 2030 doel van 55% CO2 reductie en het 2050 doel van klimaatneutraliteit). Wetgeving hierop wordt overgelaten aan de nieuwe Commissie, maar voor gemeenten zijn vooral de randvoorwaarden van deze doelstellingen belangrijk; dat houdt de VNG goed in de gaten. Er komt ook een niet-wetgevend initiatief over waterveerkracht, met als doel de toegang tot water voor burgers, de economie en de natuur te waarborgen en voorbereid te zijn op overstromingen of watertekorten. De VNG zal dit initiatief nauwlettend volgen en waar mogelijk input leveren op de inzet van het rijk. Water, in relatie tot waterschaarste, droogte en opvang van water zijn ook speerpunten van de VNG in de richting van de nieuwe Europese Commissie.

2.2 Een Europa uitgerust voor het digitale tijdperk

In de periode januari-april 2024 focussen we ons op het afmaken van de lopende dossiers. In dit kader zijn de digitale dienstenverordening, de wetgeving rondom kunstmatige intelligentie, maar ook de verordeningen voor kritische grondstoffen en nettonulindustrie van belang. De VNG volgt deze wetgeving. Voor het digitale domein geldt echter dat de meeste wetgeving op EU-niveau al is afgerond en wordt geïmplementeerd. De VNG heeft hiervoor het digital decade-programma waarin de impact voor gemeenten in kaart wordt gebracht, als basis voor mogelijk nadere implementatie-ondersteuning. Specifiek voor de AI act beoordeelt ze (met interbestuurlijke partners) of er gezamenlijk invulling gegeven kan worden aan open normen in de wetgeving.

2.3 Uitdragen van de Europese levenswijze

De Commissie heeft een heldere visie over de gevolgen van digitalisering voor onze maatschappij en hoe we daarom moeten inspelen. De VNG gebruikt dit als inspiratie voor haar Agenda Digitale Gemeenten 2028, ontwikkeld door de Commissie Informatiesamenleving. Onder het uitdragen van de Europese levenswijze wordt onder andere het belang van de Cyber Resilience Act en de Cyber Solidarity Act onderstreept. Ook heeft de Commissie plannen aangekondigd om het juridisch kader voor de bestrijding van mensensmokkel te moderniseren.

2.4 Een economie die ten dienste staat van mensen

Het negende cohesieraport wordt aangekondigd, waarin de staat van de sociale, economische en territoriale cohesie binnen de EU wordt besproken. De VNG rond in voorjaar 2024 een position paper af over het toekomstig cohesiebeleid, dat als input dient voor gesprekken in Brussel en in Den Haag. Doel is om tot een afgestemd, Nederlands standpunt te komen, als rijk en medeoverheden.

2.5 Een nieuwe impuls voor de Europese Democratie

Eind 2023 is het *Defense of Democracy* pakket aangenomen. Het centrale onderdeel van dit pakket is een wetgevingsvoorstel ter versterking van de transparantie en democratische verantwoordingsplicht van belangenvertegenwoordigers uit derde landen, die ten doel hebben beleid, besluitvorming en de democratische speelruimte te beïnvloeden. Het bevat ook twee aanbevelingen die gericht zijn op het bevorderen van vrije, eerlijke en veerkrachtige verkiezingen en participatie van burgers en maatschappelijke organisaties bij de beleidsvorming. De VNG volgt de implementatie van dit pakket op, samen met beleidscollega's van lokale democratie. Voor 2024 heeft de Commissie aangekondigd dat zij een aanbeveling zal presenteren om een geïntegreerd systeem voor kinderbescherming op te zetten. Ook wordt er een mededeling uitgebracht over de beleidshervormingen- en evaluaties die nodig zijn voor Europese uitbreiding.

Tijdens de Top van Reykjavik van het Congres zijn de volgende nieuwe prioriteiten van het Congres aangenomen: jongerenparticipatie, digitalisering, het aanpakken van milieu-uitdagingen en het terugdringen van ongelijkheid. Het beschermen en waarborgen van mensenrechten is een dwarsdoorsnijdende prioriteit in alle activiteiten van het Congres. Ook in 2024 zal de gemeentelijke delegatie aandacht blijven vragen voor het belang van lokale en regionale media, geweld tegen lokale en regionale politici en ethische aspecten en bezwaren binnen digitalisering. In 2024 staat ook een onderzoek naar de benoeming van Nederlandse burgemeesters geagendeerd – de VNG bereidt zich daar uiteraard op voor.

3 Uitkijk naar inzet richting nieuwe EU-mandaatsperiode

In de aanloop naar de Europese verkiezingen in juni 2024 heeft de VNG een aantal wensen geformuleerd voor onderwerpen waar het nieuwe Europese mandaat zich mee bezig zou moeten houden. Deze zijn verwerkt in een zogenoemd Europees narratief – hieronder als bijlage 1 ingevoegd. Een aantal van de onderwerpen die daarin terugkomen en al langere tijd voor de VNG belangrijk zijn in het Europese speelveld worden zijn randvoorwaardelijk. Om die reden lichten we ze ook apart uit in deze Europese agenda, los van het Europees narratief.

Naast de lange termijn inzet op de noodzakelijke randvoorwaarden voor samenwerking, voorziet de VNG in 2024 en daarna een aantal meer lange termijn, verenigingsactiviteiten, in lijn met de doelstellingen uit de Europavisie en strategie van de VNG 2022-2030.

3.1 Lange termijn VNG-inzet: randvoorwaarden voor samenwerking

Financiële randvoorwaarden

EU-budget en -fondsen

De operationele programma's van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+), het Fonds voor een rechtvaardige transitie (JTF), het Nationaal Strategisch Plan (NSP) (nieuwe POP) en het Herstel- en Veerkrachtplan (HVP) van het EU-herstelfonds (RRF) zijn vastgesteld en worden de komende jaren uitgevoerd. De regionale economie in Nederland heeft EU-fondsen nodig. Gemeenten willen met Europese fondsen investeren in duurzame economische groei en werkgelegenheid. In de komende jaren zal de voorbereiding van de volgende cohesieperiode (2027-2034) beginnen, waarmee in 2024 met het 9^e cohesieverslag een start wordt gemaakt. De VNG is bezig met een

standpunt en wil voor het vervolg graag samen met het rijk en IPO optrekken. Tenslotte lopen de onderhandelingen voor de herziening van de economische governance van de eurozone (regels rondom het Stabiliteits- en Groeipact). De VNG wil daarbinnen voldoende ruimte voor gemeentelijke investeringen.

Juridische randvoorwaarden

Interne markt

Na een herziening van de staatssteunregels de afgelopen jaren is voor gemeenten vooral de implementatie van belang. Op het gebied van inkoop en aanbesteden is vooral veel sectorale EU wetgeving tot stand gekomen, gericht op maatschappelijk verantwoord inkopen als onderdeel van de Green Deal. De komende tijd is de implementatie in de nationale aanbestedingswetgeving van belang, evenals een goed overzicht en ondersteuning vanuit Brussel.

Betere regelgeving

De Commissie Von der Leyen is duidelijk minder ambitieus dan de Commissie Juncker. De afgelopen tijd is vooral gewerkt aan het Fit for Future-platform (F4F, opvolger REFIT-platform) en het principe waarbij elke nieuwe regel gecompenseerd moet worden ('one in, one out'-beginsel). Goede uitvoeringstoetsen zijn hierbij van belang. De Commissie heeft aangekondigd goed te kijken naar de rationalisering van rapportageverplichtingen in een aantal richtlijnen als onderdeel van de REFIT exercitie. Ook vanuit VNG is uitvoerbaarheid heel belangrijk en we gaan inzetten om dit onderwerp hoger op de EU agenda te krijgen.

Subsidiariteit

Het EU-Verdrag bepaalt dat besluiten zo dicht mogelijk bij de burger worden genomen. De principes van subsidiariteit (de EU moet alleen handelen als zaken niet op lokaal, regionaal of nationaal niveau kunnen worden opgepakt) en proportionaliteit (de EU moet bij haar handelingen de instrumenten inzetten die het beoogde resultaat op de meest efficiënte wijze realiseren) vormen hierbij het kader. De VNG zet zich ervoor in dat EU-voorstellen niet ingrijpen op de gemeentelijke autonomie en beleidsvrijheid.

Aandacht voor territoriaal beleid

Plattelandsbeleid

In 2021 heeft de Commissie een lange termijnvisie voor het EU platteland gepubliceerd met daarin een plattelandspact. Inmiddels zijn de P10 en meerdere gemeenten lid van dit pact. Het Spaanse voorzitterschap van de Raad van de EU (2023) heeft conclusies aangenomen over de lange termijnvisie en hierbij aangedrongen op een steviger instrument voor het plattelandspact en een koppeling aan de

discussies op het toekomstige plattelandsfonds: een discussie die komend jaar zal worden opgestart. Momenteel is VNG ambtelijk onderdeel van het nationale monitoringscomité voor het Nationaal Strategisch Programma (huidig plattelandsfonds), terwijl bestuurlijk burgemeester Nauta plaatsvervangend lid is van de board van het plattelandspact in Brussel.

De Europese stedelijke agenda

De EU Urban Agenda staat voor betere regelgeving, betere financiering en betere kennis(deling) voor steden en stedelijke gebieden, maar geldt eigenlijk voor alle gemeenten. Binnen de Urban Agenda worden thematische partnerschappen opgericht waarin steden met de Europese Commissie en lidstaten samenwerken. Het is een interbestuurlijk instrument dat een goede gelegenheid biedt om de lokale dimensie op EU-niveau te versterken. Ook in 2024 zal de VNG input en steun verlenen aan de verdere ontwikkeling en uitvoering van de Europese stedelijke agenda en zich blijven inzetten voor de ontwikkeling van de thematische partnerschappen om de stedelijke dimensie blijvend te verankeren in het Europese beleidsproces. De VNG werkt hiervoor samen met de gemeentelijke netwerken G4 en G40 en het Ministerie van BZK.

Interbestuurlijke samenwerking en territoriale programma's

Interbestuurlijke samenwerking voor Europa

Nederlandse gemeenten, provincies en waterschappen hebben een taak en verantwoordelijkheid in de uitvoering, implementatie en naleving van een breed scala aan EU-beleid. De rijksoverheid en de medeoverheden zijn erbij gebaat een helder beeld te krijgen van de implicaties van EU-beleid voor decentrale overheden.

Onder andere om dat beeld te schetsen is in 2023 het onderzoek naar Europeanisering bij de gemeenten en provincies in Nederland afgerond door de Universiteit Utrecht, in opdracht van de VNG, het IPO en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In vervolg daarop gaan de VNG en haar leden begin 2024 met vertegenwoordigers van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Buitenlandse Zaken en de andere koepels in gesprek over Europeanisering bij decentrale overheden en de consequenties daarvan voor de samenwerking richting Brussel. Doel van het seminar is vooral om te leren van elkaars werk en inzet richting en in Brussel, ten behoeve van meer samenwerking richting en in Brussel.

Daarnaast wordt in voorjaar 2024 interbestuurlijk, in opdracht van het interbestuurlijke directeurenoverleg Europa (VNG, IPO, UvW, BZ, BZK), samengewerkt aan de verdere concretisering van een gezamenlijke agenda richting het nieuwe Europese

mandaat in 2024, in nauwe afstemming met de vakdepartementen. Het doel is om met rijk en medeoverheden samen een aantal wensen voor de nieuwe Europese Commissie uit te dragen in aanloop naar en na de Europese verkiezingen in juni 2024. Tijdens het Bestuurlijk Overleg Europa in februari 2024 zal verder gesproken worden over de interbestuurlijke inzet richting het nieuwe EU-mandaat, en hoe dit aan te sluiten op het bredere proces richting de nieuwe Commissie, evenals over het Europeaniseringsonderzoek.

Het EU klimaat-neutrale en slimme steden initiatief

Middels het 100 climate-neutral and smart cities initiatief, gelanceerd op 29 september 2021, heeft de Europese Commissie een nieuw samenwerkingsverband met steden opgezet. Steden spelen een cruciale rol bij het bereiken van klimaatneutraliteit in 2050, het doel van de Europese Green Deal. Het EU-klimaatbeleid is sterk afhankelijk van stedelijke actie. Europese steden kunnen een substantiële bijdrage leveren om de uitstoot tegen 2030 met 55% te verminderen en in meer praktische termen, schonere lucht, veiliger vervoer en minder congestie en lawaai aan hun burgers te bieden. Daarom gaat de EU 100 steden ondersteunen bij het versnellen van hun groene en digitale transformatie. Van de 100 steden zijn er zeven Nederlandse steden geselecteerd: Groningen, Utrecht, Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Eindhoven en Helmond. De VNG is betrokken bij de uitwerking in Nederland. Zij is in samenwerking met het rijk, onder leiding van het Ministerie van BZK, bezig met de ontwikkeling van een landelijk ondersteuningsplatform (National Support Structure) voor de opschaling van de missieaanpak richting alle gemeenten. Hierin speelt de VNG met het Rijk een belangrijke rol in de standaardisatie en opschaling. Tevens is er een groeifonds aanvraag in ontwikkeling om de aanpak structureel te borgen.

Grensoverschrijdende samenwerking

Door verschillen in wet- en regelgeving met de buurlanden hebben inwoners en ondernemers in grensgemeenten vrijwel dagelijks te maken met juridische en administratieve knelpunten en blijven agglomeratievoordelen van grensgebieden onbenut. De VNG zet zich in nauwe samenwerking met grensgemeenten en andere betrokkenen in voor blijvende aandacht voor grensoverschrijdende samenwerking (incl. het European Cross-Border Mechanism 2.0) en de aanpak van knelpunten langs de landsgrenzen bij het Rijk en de Europese Unie. Op 2 februari belegt de VNG een Bestuurlijke Netwerkdag Grensoverschrijdende samenwerking met speciale focus op inspanningen gericht op het tegengaan ondermijning en veiligheid aan de grensregio. Tijdens deze bijeenkomst reflecteren we op de bestuurlijke werkagenda Grensoverschrijdende samenwerking en kijken we naar gezamenlijke prioritering richting de toekomst. Dit doen we samen met DG Arne van Hout van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en in bijzijn van het bredere netwerk van grensambtenaren, vertegenwoordigers van grensoverschrijdende organisaties, Euregio-directeuren en jongerenvertegenwoordigers. Een

ambtelijke kopgroep wordt ingesteld om bestuurlijke trekkers van de herziene bestuurlijke werkagenda te ondersteunen in de opvolging van de agenda.

3.2 Verenigingszaken in 2024 en erna

Opbouwen van nieuwe relaties in Brussel

In juni 2024 vinden zoals gezegd de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. Het is in het belang van alle Nederlandse gemeenten dat we richting de nieuwe Europarlementariërs duidelijk maken waarom lokale overheden in alle fases van EU-besluitvorming betrokken moeten worden. We organiseren een Europadag in het voorjaar en maken na de EP-verkiezingen en installatie van de nieuwe Commissie een analyse van de vernieuwde prioriteiten en wat die betekenen voor de meerjarige VNG-inzet in Brussel. Wij zorgen vervolgens voor de verbinding richting de nieuwe Europese Commissie door netwerkbijeenkomsten te organiseren (onder meer tijdens de Europese Week van Steden in oktober) en daar een helder Europees narratief van de VNG te presenteren (waar mogelijk is dit een interbestuurlijk narratief, zie 'interbestuurlijke samenwerking'), in lijn met de VNG-agenda, verenigingsstrategie en Nederland 2040.

Opvolging Europeaniseringsonderzoek

In opdracht van de VNG en het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel, en met steun van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, heeft de Universiteit Utrecht de 'Europeanisering' van Nederlandse gemeenten en provincies in kaart gebracht. Hoe gaan medeoverheden om met Europese integratie, subsidieverwerving, en de interne markt? In hoeverre zijn ze vertrouwd met uitvoering en implementatie van EU-regelgeving, beleidsbeïnvloeding in Brussel en deelname aan Europese netwerken? Het onderzoek is in juni aangeboden aan toenmalige minister van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties (BZK) Hanke Bruins Slot.

Uit het onderzoek valt te concluderen dat het Europabewustzijn bij een deel van de gemeenten toeneemt en bij sommige gemeenten Europa al 'mainstream' wordt. Echter, veel gemeenten worstelen met de inbedding van het Europese werk in 'normale' processen. Kennis en expertise op het gebied van Europa is bij veel gemeenten laag en een deel van de Nederlandse gemeenten onderneemt geen Europese activiteiten, terwijl zij wel verantwoordelijk zijn voor een goede uitvoering van taken die direct voortvloeien uit EU-recht. Het is daarom noodzakelijk te investeren in kennis en in de institutionele capaciteit van gemeenten voor Europa. Alleen dan kunnen zij Europese wet- en regelgeving op een correcte manier uitvoeren en handhaven en optimaal gebruik maken van de voordelen die Europa biedt.

Begin 2024 stellen we samen met gemeenten een meerjarig projectplan vast met concrete opvolgacties voor de VNG en gemeenten voor 2024 en daarna. Denk daarbij aan het ontwikkelen van een Europese monitor, factsheets en toolkits. We gaan met BZK en andere partners in gesprek over mogelijke samenwerking en financiering van individuele acties uit dat projectplan. De behoeften van gemeenten zelf staan wat ons betreft voorop – de VNG zet zich in om deze verder op te halen en de wensen voor ondersteuning te concretiseren.

Aansluiting bij gemeentelijke netwerken – ook in kader van meer collectieve belangenbehartiging

De VNG vervult ook op gebied van Europa een platformfunctie richting haar leden, via de organisatie van vergaderingen van de VNG-commissie Europa & Internationaal, de ambtelijke achterbanoverleggen over Europa en de organisatie van één of meerdere Europadagen voor de achterban. Het Europeat team wil nog beter aansluiten bij de achterban via actieve participatie in de Europa-werkgroepen van de gemeentelijke netwerken (G4, G40, M50, K80, P10 e.a.). Dit met oog op kennisdeling en inspiratie, maar zeker ook vanuit de ambitie om tot meer collectieve belangenbehartiging in Brussel en Straatsburg te komen als gemeentelijk Nederland. Het meerjarige doel is tot een gezamenlijke strategie en inzet richting de Europese instellingen te komen. Deze gezamenlijke actie houdt uiteraard rekening met de verscheidenheid onder de Nederlandse gemeenten. Het idee is om tot slimme coalitievorming te komen waarbij via afstemming de VNG en gemeenten hun eigen lobbykanalen gelijktijdig zouden blijven inzetten.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 82 00
info@vng.nl

januari 2024

vng.nl